

THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL CULTURE AND STUDENT SUCCESS

Başak ESER*

Özle IŞIMAN**

* Öğr. Gör., Uluslararası Final Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim, basak.eser@hotmail.com

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ozleisiman40@gmail.com

Received Date: 10.04.2021, Revised Date: 20.04.2021, Accepted Date:07.05.2021

Copyright © 2021 Başak ESER, Özle IŞIMAN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

In the research, the definition and characteristics of culture were expressed, and an examination of the cultural varieties was made. According to this; The characteristics and dynamics of material culture, spiritual culture, general culture, subculture, organizational culture and school culture were examined. Although school culture is considered as organizational culture by some researchers and is considered as an organizational structure, it is considered as two separate cultures by some researchers. In the research, both organizational culture and school culture were evaluated separately in terms of their characteristics and dynamics. The fact that an effective and successful model was determined in the school culture was directly related to student success. Although the success of students is affected by intelligence, motivation, teacher relations and family attitudes, the cultural characteristics adopted by the schools were also found to be directly related to success, and the characteristics of school cultures that will provide ways to increase the success of their students were included in the research. In our study, descriptive analysis was carried out with the qualitative analysis method. In the research, the studies on the subject were examined and a literature review was made depending on these examinations. In the literature review, relevant additions were made to the study by focusing on the topics of the existing studies and the problems they dealt with. The purpose of this research is to examine the effects of cultures in their schools on student achievement. Data on school culture were obtained with the School Culture Scale (OKS), which was applied in 43 schools in Turkey in the 2010-2020 academic year. The data on student achievement are obtained from the results of the placement test applied in Turkey. Exam scores are taken from the general success of the 8th grade students in the exam. The data obtained from OKS showed that there was a five-factor structure in the scale. The relationship between these five factors, which show the characteristics of the culture that is dominant in schools, and student achievement was examined by correlation technique. According to the findings, there is a significant relationship between student achievement and school culture's collaborative leadership, teacher cooperation and unity of purpose factors. There is a relationship between school culture and student success. This relationship is at the highest level in the occupational development factor of OCD. The fact that the teacher is constantly striving to improve himself brings student success. Teachers who follow the developments in the world and in their field, constantly research and share their knowledge with their students have a significant impact on the academic success of their students.

Keywords: Culture, Organizational Culture, School Culture, Student Success

OKUL KÜLTÜRÜ İLE ÖĞRENCİ BAŞARISI ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖZET

Araştırmada kültürün tanımlaması ve özellikleri ifade edilmiş, kültür çeşitlerine dair incelemede bulunulmuştur. Buna göre; maddi kültür, manevi kültür, genel kültür, alt kültür, örgüt kültürü ve okul kültürüne dair özellikler, dinamikler incelenmiştir. Okul kültürü bazı araştırmacılar tarafından örgüt kültürü olarak değerlendiriliyor ve birer örgüt yapısı şeklinde ele alınıyor olmasına karşın, bazı araştırmacılar tarafından iki ayrı kültür olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada hem örgüt kültürü hem de okul kültürü, özellikleri ve dinamikleri bakımından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Okul kültüründe etkili ve başarılı bir model belirlenmiş olması direkt olarak öğrenci

başarısıyla ilişkili bulunmuştur. Öğrencilerin başarısını zeka, motivasyon, öğretmen ilişkileri, aile tutumlarının etkilemesine karşın, okulların benimsemiş oldukları kültürel özellikler de direkt olarak başarıyla ilişkili bulunmuş ve araştırmalarda öğrencilerinin başarısını arttırmalarının yollarını sağlayacak olan okul kültürlerinin özelliklerine yer verilmiştir. Çalışmamız nitel analiz yöntemiyle betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmada konu ile ilgili yer alan çalışmalar incelenmiş ve bu incelemelere bağlı olarak literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taramasında var olan çalışmaların konu başlıklarına ve ele aldıkları problemlere odaklanarak çalışmaya ilgili eklemeler sağlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, okullarındaki kültürlerin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini incelemektir. Okul kültürü ile ilgili veriler, 2010-2020 öğretim yılında Türkiye’de 43 okulunda uygulanan Okul Kültürü Ölçeği (OKÖ) ile elde edilmiştir. Öğrenci başarısı ile ilgili veriler, Türkiye uygulanan seviye tespit sınavının sonuçlarından alınmıştır. Sınav puanları 8. sınıf öğrencilerinin sınavdaki genel başarılarından alınmıştır. OKÖ’den elde edilen veriler, ölçekte beş faktörlü bir yapının bulunduğunu göstermiştir. Okullarda hâkim olan kültürün özelliklerini gösteren bu beş faktör ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki, korelasyon tekniği ile incelenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre, öğrenci başarısı ile okul kültürünün işbirlikçi liderlik, öğretmen işbirliği ve amaç birliği faktörleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasında bir ilişki vardır. OKÖ’nin mesleki gelişme faktöründe bu ilişki en yüksek düzeyde ortaya çıkmaktadır. Öğretmenin kendisini devamlı olarak geliştirme çabası içerisinde görmesi öğrenci başarısını da birlikte getirmektedir. Dünyadaki ve kendi alanındaki gelişmeleri takip eden, sürekli olarak araştıran, sahip olduğu birikimi öğrencileri ile paylaşan öğretmenler öğrencilerinin akademik başarısı üzerinde önemli bir etki oluştururlar.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Örgüt Kültürü, Okul Kültürü, Öğrenci Başarısı

1.GİRİŞ

Kültür, oldukça geniş bir kullanım alanı ve birden fazla disiplinin bir araya gelerek çalışma gerçekleştirdiği bir kavramdır. Günlük dilde de birçok durumu ve olayı ifade etmek üzerine kullanılabilir bir özelliğe sahiptir. Ancak sosyal bilimlerden tarafından kültür, “öğrenilmiş davranış kalıpları” olarak ifade edilir. Bu genel ifadenin detaylandırılmasıyla ifade edilen kültür kavramı, “insanın toplumun bir üyesi olarak elde ettiği bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, adalet ve diğer yetenekleri kapsayan alışkanlıklardan oluşan bir kavram olarak ifade edilmektedir (Bozkurt, 2015).

Birden fazla disiplinin çalışma konusunu içeren kültür kavramı bu araştırma boyunca okul kültürü ve başarı arasındaki ilişkiyi incelemek üzere ele alındığından kültürün bireysel gelişim üzerinde, çocukluk ve ergenlik dönemlerini ne şekilde ele aldığını incelemekte yarar vardır. Evrimsel gelişim psikolojisi, çocuklukta sahip olunan sosyokültürel yapının kişinin bedensel, psikolojik ve sosyal bağlamları üzerinde etki sahibi olacağını ifade eder (Belsky, Steinberg ve Draper, 1991). Buradaki sosyal bağlamlardan biri de okul ve akran ilişkileri olması yönüyle önemlidir. Kültürden kültüre farklılık gösteren psikolojik değişkenler üzerinde yapılan araştırmaların ifade ettiği şey ise, çocuklukta bağlam gelişimsel sonuçlardaki kültürlerarası farklılıkları ve bu farklılıklara bağlı olarak gerçekleşen seçimleri açıklamada önemli bir bağlam sunmaktadır (Berry ve ark., 2015).

Farklı disiplinler için kültür kavramı farklı anlamlar ve çalışma alanlarını ifade etmektedir. Buna bağlı olarak *betimleyici tanımlarda* kültür, fenomenlerin çeşitliliğini saymak yerine geleneğin zaman içinde birikimini vurgulama eğilimindedir. *Psikolojik tanımlar*, problem çözme, öğrenme ve alışkanlıklar gibi kavramları da içeren çeşitli psikolojik özellikleri vurgulamaktadırlar. *Yapısal tanımlar*, kültürün organizasyonu ya da örünteleri vurgular. Bu görüş daha çok betimleyici kategorilerle ilişkilidir. *Genetik tanımlar*, kültürün kökenlerini ya da doğuşunu vurgular (Kroeber ve Kluckhohn, 1952).

Kültür, insanların yapılarında somutlaştırılmasını da dahil eden, ayırt edici başarıların, semboller aracılığıyla kazanılan ve aktarılan davranışların, örtük ve açık örüntülerin bütünü olarak ifade edilmektedir. Bu açıdan kültürün en önemli yanı geleneksel olarak tanımlanan fikirler ve değerlerin bütünü olmasıdır (Berry ve ark., 2015).

Okullar, insanlar tarafından çeşitli eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için toplumsal olarak değeri bulunan örgütler olarak tanımlanmaktadır. Kendi içlerinde ve genel olarak süreç içerisinde yapısal ve işlevsel olarak birçok alana ayrılır ve değişime maruz kalırlar. Bu değişimler hem okulların kültürünü etkilemekte hem de bu kültürler bu değişimlerin oluşmasını sağlamaktadır. Okulun gelişmesi için yeni değişimler önerilmekle beraber, okulda olumlu bir kültürün yaratılması okulun gelişmesi bakımından önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Çevik ve Köse, 2017). “Kültürel açıdan okulun, öğrencilerin bireysel yaratıcılıklarını ve estetik duygularını geliştirmeye katkıda bulunması, onları toplumsal inanç, değer, norm ve sembolere göre sosyalleştirmesi beklenir” (Şişman, Güleş ve Dönmez 2010). Bireylerin daha nitelikli olarak yetişmeleri, büyük oranda güçlü bir okul kültüründe eğitim görmelerine bağlıdır. Okul kültürünün oluşturulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesinde okul yönetiminin önemli rolü ve görevleri bulunmaktadır (Çevik ve Köse, 2017).

Araştırmanın amacı kültürü ve okul kültürünü oluşturan unsurları incelemek ve bu unsurların okul başarısıyla olan ilişkisine dair literatürde yer alan araştırmaların bulgularını değerlendirmektir.

1.1. Kültürleşme

Kültürleşme, en basit haliyle, iki kültürün birbirini etkileme ve bir sentez oluşturma sürecidir. Bu süreçte, her iki kültür de değişerek öncesinde var olmayan bir yapı oluşur. İki kültürün temasında bir toplumdan diğerine bazı maddi olan veya olmayan kültür unsurlarının geçtiği ifade edilir. Bireysel insan davranışı, ortaya çıkmış olduğu ekolojik ve kültürel bağlam ile etkileşim halinde olduğundan grup ve birey düzeylerinin birbirinden ayırt edilme ihtiyacı ortaya çıkar. Kültürleşme düzeyinde bireyler ya da gruplar illa bir gruba dâhil olmak zorunda değildir ya da girmiş oldukları grubun üyeleriyle aynı şekilde değişim yaşamazlar (Berry, 1990).

Bu ifadelerin anlamı bireylerin kültürleşme sürecine dâhil olurken, sistematik olarak aynı süreçlerden ve aynı sonuçlardan aynı şekilde geçmedikleridir. Kişisel farklılıklar kültürlerde ve buna bağlı olarak gelişim gösteren kavramların tamamında mevcuttur (Berry, 1990).

Kültürleşmede iletişim tek taraflı bir süreç olmayıp yalnızca etnik ve kültürel azınlıkların ev sahibi kültürün, kültürel mekanizmalarını onayını içermez. Ev sahibi kültürün de kültürel kalıplarında çeşitli değişimler yaratabilir. Ayrıca kültürleşmede iletişim, grubun bir ülkeden bir diğerine göç etmesiyle doğrudan olabileceği gibi diğer göçmenlerin deneyimleri aracılığı sonucu dolaylı olarak da gerçekleşebilir (Kılıçoğlu, Acat ve Karadağ, 2015).

1.2. Kültürleşme Düzeyi ve Kültürün Temel Öğeleri

Kültür, pek çok unsurun birleşimi olarak meydana gelen ve maddi-manevi yapılardan oluşan bir bütün olarak değerlendirilen ve insanlar tarafından inşa edilmiş bir yapı olarak ya da grup ve toplum üyelerinin bir araya gelmesi sonucu oluşan bir durum olarak meydana gelmiş olması fark etmeksizin içinde çeşitli düzeyler ve öğeler bulundurmaktadır (Emiroğlu, 2000).

Kültür düzeyi üç ayrı başlık altında incelenebilir bir özelliğe sahiptir. Bunlar birinci düzeyde yer alan ulusal yapı, ikinci düzeyde yer alan kurumsal yapı ve üçüncü düzeyde yer alan bireysel yapılardır.

Tüm bu kavramlar olarak açıklanması gereken kavramlar olmasına karşın araştırmanın amacı doğrultusunda genel ilişkinin anlaşılması üzerine ifade edildiğinden açıklamalarına yer verilmeyecektir. Kültür kavramı üzerinde çalışan araştırmacılar tarafından farklı yönlerine odaklanarak inceleniyor olmalarına karşın, kültürde genel olarak kabul gören benzerlikler de söz konusudur. Bazı araştırmacılar bunları “kültürel evrensellikler” olarak ifade ediyor olmalarına karşın bu araştırmadaki kullanımı “kültür öğeleri” olarak ifade edilmektedir (Güfta ve Kan, 2011). Kültürü oluşturan öğeler değerler, inançlar, semboller, dil, normlar, eğitim olarak sınıflandırılmaktadır.

Değerler, dışarıdan direkt olarak görülmeyen ancak kişilerin çeşitli durumlar olarak ifade edilmektedirler. Bu yanıyla değerler, kişilerin eyleme geçen davranışlarına büyük ölçüde yön veren düşünceler olarak da tanımlanabilmektedir (Turan, Durceylan ve Şişman, 2005). Gerçekleştirilecek olan eylemlerde neyin doğru ya da yanlış olduğuna dair fikir yargısı sunan ve bu şekilde düşünmemizi sağlayan değerler, insanların deneyimlerinin birikimlerinin sonuçlarını da yansıtmaya özelliği gösterirler. Kültürel değerler, toplumu şekillendiren ve toplum içinde yaşayan insanların düşünce yapılarını, davranışlarını etkileyen bir yapıya sahiptirler. “Kültür” ve “değerlerin” gelişen anlamlarından kaynaklanan kültürel değerler, bir grup veya topluluk tarafından paylaşılan veya sosyal olarak kabul edilen bir değer atama yoluyla meşruiyet verilen değerler olarak alınır (Stephenson, 2008).

Inançlar, gerçekliğin yapısı hakkında ortaya atılmış iddialardır ve insanların dünya hakkında paylaştıkları fikir olarak ifade edilirler. Daha çok bir şeyin ne olması gerektiğine dair paylaşılan düşüncelerdir. Modern yapılar içerisinde kültürlere dair pek çok inanç karışık ve iç içe geçmiş halde ya da diğerlerinden tamamen ayrı bir halde bulunurlar.

Semboller, belirli olay ya da durumları anlamlandırmaya yarayan kültür yapıları olarak ele alınırlar ve kültürel deneyimleri aktarmada anlam ve referans katmanları oluşturan özelliklere sahiptirler. “Semboller yeniden sunma ve iletişim kurma özelliğine sahiptirler ve bilinen ile bilinmeyi bağlama işlevini üstlenmektedir. Sembolün gücü, alıcıyla etkili bir iletişim kurabilmek için anlamı aktarma yeteneğine sahip olmasından kaynaklanmaktadır.” (Temel Eğinli ve Nazlı, 2018).

Dil, kültürün bir diğer ve önemli bir ögesi olarak ele alınmaktadır. Kültürün aktarılmasında ve var olmasında en görünür iletişim aracın olarak ifade edilirler. Bir toplumda paylaşılan dil, o toplumda var olan bireylerin genel yaşam biçiminden inanç sistemine varıncaya kadar pek çok alanda bilgi paylaşımı sağlar. Kültür yapısı gereği deneyimlerin birikimine bağlı olarak oluşur ve dil bu bilginin aktarılmasındaki en temel araç olarak ifade edilir (Günay, 1995; Göçer, 2013).

Normlar, kültürün bir diğer ögesi olarak ifade edilir. Belirli durumlar karşısında insanlardan nasıl davranması gerektiğine dair oluşan beklentileri ifade eden normlar, bir sosyal grubun ya da kültürün kendisi için ilke edindiği ve davranışlarını yönlendiren, kurallar, standartlar ve bunlara bağlı beklentiler olarak tanımlanırlar. Toplumsal normlar, toplum içerisinde oluşan davranış kuralları olarak meydana geldikleri için kültür ögesi olarak kabul edilirler ve uyum davranışıyla birlikte benzer sosyal davranışların ortaya konmasını sağlarlar.(İbicioğlu, Özmen ve Taş, 2009).

1.3. Kültür Özellikleri

Kültüre dair özellikler incelendiğinde araştırmacıların genellikle ifade ettiği belirli özellikler bulunmaktadır. Bunları inceleyecek olursak;

Birinci özellik, kültür öğrenilen bir özelliğe sahiptir. Biyolojik olarak aktarımı gerçekleşen bir yapıya sahip değildir. Aileden, çevreden, toplumdan ve insanın yaşamının çeşitli evrelerinde tanıklık ettiği süreçlerden etkilenecek kültür öğrenilir.

İkinci özellik, kültürün paylaşılabılır olmasıdır. Kültür, yapısı gereği diğerleriyle paylaşılarak aktarılan bir yapıya sahiptir. Karşılıklı olarak paylaşılabılır bir özelliğe sahip olabileceği gibi, belirli çoğunluk kültürlerin üstünlüğüne de bağlı olarak da paylaşılan bir yapıya sahip olabilir.

Üçüncü özellik, kültürün sembollere dayanmasıdır. Semboller kültürler arasında değişim gösteren ve farklılaşan özelliklere sahiptir. Ancak paylaşılan kültür içerisinde aynı diğer ve öneme sahip olmalarıyla sembolleştirilmişlerdir. Dil, para, sanat, bayrak gibi kavramlar sembollerin örnekleridir ve önemleri ile anlamları kültürden kültüre değişim gösterir.

Dördüncü özellik, kültürün bütünleşmiş bir yapıya sahip olmasıdır. Kültürün tüm yanları ve özellikleri birbirine bağlılık gösterir. Kültür içinde alt kültürleri, değerleri, inançları ve sembolleri barındıran bir yapıya sahiptir. Kültüre ait olmak tüm bunlara hâkim olmak anlamına gelir.

Beşinci özellik, kültürün dinamik bir özelliğe sahip olmasıdır. Kültürler birbiri ile etkileşime girer, birbirinden etkilenir ve birbirlerini etkiler. İnsanlar gibi kültürlerin de fikir alışverişi bulunur. Dinamik olmaları kültürlerin değişim yaşamaları ve zamana uyum sağlayabilmelerine olanak tanır (Moore, Sabachewsky ve Toolan, 1955; Schein, 1990).

Altıncı özellik, kültürün davranışları ve davranış yorumlarını etkilemesidir. Kıyafet seçimi, zenginlik, gösteriş, uygunluk vb.göstergeler açısından farklı insan grupları tarafından farklı şekilde yorumlanabilir özelliklere sahiptirler. Bunun nedeni davranışları ve davranışların yorumlanmasını kültürün etkiliyor olmasıdır.

Yedinci özellik, kültürün hem bireysel hem de sosyal bir yapıya sahip olmasıdır. Kültür daha çok sosyal özellikleriyle ifade ediliyor olmasına karşın, bireysel ve psikolojik özellikleri de bulunan bir özelliğe sahiptir. Bu aynı kültüre ait olmalarına rağmen insanların kültürü algılama ve yaşama şekillerinde görülen bir yapıya sahiptir (Spencer Oatey, 2012)

1.4. Okul Kültürü

Eğitim çağdaş tanımlamasıyla, insanların davranışlarında meydana gelecek olan değişimlerin belirli amaçlara göre gerçekleştirilmesini içeren bir süreç olarak algılanır. 1950’li yıllarda eğitime dair önemli bir bakış açısı kazanılmasını sağlayan Tyler’e göre “bireylerin davranışlarının biçimlenme süreci” eğitim olarak tanımlanmaktadır. Bireyler, aldıkları eğitim ve eğitim şekilleri sayesinde çeşitli davranış biçimleri edinmeyi ve bunları uygulamayı öğrendikleri süreç eğitimin kendisidir. Birçok kuramcıya göre eğitim programlarının amacı ve ulaşmak istediği hedef, öğrencinin davranışının değişiminin geliştirilmesi şeklindedir. Daha çok okul sistemi içerisinde gerçekleşen ve bu değişime yönelik programların önceden planlandığı, buna yönelik hedeflerin ortaya konulduğu ve bunların öğrenilmesini sağlayacak olan süreç hem eğitimin kendisini hem de okul sistemini ortaya koymaktadır(Fidan, 2012). Tüm bu tanımlamalar dâhilinde eğitim türleri formal eğitim ve informal eğitim olarak iyi ayrı şekilde ifade edilir.

Formal eğitim; amaçlı ve hedefli olarak tanımlanan, daha öncesinde belirlenmiş olan bir planlamaya dâhil olan ve belirlenmiş olan eğitim yoluyla gerçekleştirilen eğitim olarak ifade edilir. Eğitime dair süreç öğretici ve öğretim kurumu tarafından tanımlanır ve buna bağlı olarak ilerler. Bu tanımlamadaki formal eğitim sisteminin en yaygın örneği okullardır. Formal eğitim kendi içinde örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılır. Örgün eğitim; belirli yaş grubundaki bireylere uygulanan, belirli bir amaç programına göre hazırlanmış, okul çatısı altında gerçekleşen süreç olarak tanımlanır. Yaygın eğitim ise örgün eğitim sistemine girmemiş olan kişilere dair olarak verilen eğitim olarak tanımlanır(Çoşgun, 1994).

İnformal eğitim; belirli bir program ve sistem dâhilinde gelişim göstermeyen ve daha çok kendiliğinden meydana gelen eğitim şekli olarak tanımlanır. Bu eğitim şeklinin amaçları ve sonuçlarında önceden öngörülür olma ve hedefler dâhilinde ilerleme söz konusu değildir (Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013).

Tüm bu sistematik dâhilinde ilerleyen eğitim ve okul ilişkisi, kendi içerisinde de alt bileşenlere sahip olan bir kültürün ürünüdür. Diğer tüm örgütler gibi okul da belirli bir örgüt

olarak tanımlanan ve buna bağlı olarak kendi kültürünü meydana getirmiş yapı şeklinde tanımlanmaktadır (Özkalp, 1995).

1.4.1. Okul Kültürünün Oluşturulması

Okul kültürü terimi daha çok şekli ve fonksiyonları ile bir okulun inançlarını, algılamalarını, ilişkilerini, tutumlarını ve yazılı ya da yazılı olmayan kurallarını ifade etmek amacıyla kullanılır. Aynı zamanda öğrencilerin fiziksel ve duygusal güvenliği gibi daha somut olan yapıları da içeren bir dinamiğe sahiptir (Edmonds, 1979). Araştırmacılar bu kavrama dair çalışmalara 1930'lu yıllarda başlayarak okul kültürü kavramının en az eğitim kadar etkin bir yapıya sahip olduğunu belirttiler ancak, okul kültürünü meydana getiren unsurların ve bunların etkin şekillerinin neler olduğuna dair çalışmalar ancak 1970'lerden sonra nitelik kazanmaya başladı. Bu noktada pek çok eğitimci ve araştırmacı etkili bir okul yapısının okul ikliminin ve kültürünün düzenli ve güvenli bir ortamdan geçtiği konusunda ortak düşünceye sahiptir. Eğitim alanlara tanımlanan bu güvenli ve düzeli ortamın sunulması ise yalnızca tek bir unsurla meydana gelmemektedir. Bunun içinde okul kültürünün payı önemli bir yere sahiptir (Edmonds, 1979). Buna göre tüm bu sistemi tanımlayacak olan okul kültürünün bileşenleri ise; çaba ve üretkenliği teşvik etmek, başarılı değişimi desteklemek ve iyileştirme çabaları uygulamak, bağlılık geliştirmek ve öğrencilere yardım etmek, personelin enerji ve motivasyonunu arttırmak, günlük davranışlara dikkat etmek şeklinde sıralanır (Jerald, 2006).

Gerek öğrenciler ve öğretmenler gerekse de bu yapının daha dışında kalan veliler için “iyi okul,” “kötü okul” ya da “istenen okul” gibi birçok kavram bulunmaktadır. Bunların tamamı o okulların kültürünü oluşturan öğelere sahiptir. Bu algılanan yana karşın, teorik açıdan okul kültürü daha çok bir örgüt kültürü şeklinde tanımlanmaktadır ve okul kültürünün oluşturulması çeşitli bileşenler içermektedir (Stolp ve Smith, 1995).

Okul kültürünü meydana getiren ve oluşturulmasını sağlayan bileşenler genel olarak bu şekilde ifade edilmektedir (Özdemir, 2006). Okul kültürünün oluşma süreçlerinde bir örgüt yapısı dinamiği yer aldığından tüm bu unsurların oluşması aynı zamanda örgütsel bir formda yer alarak; liderlik, stratejik planlama, müşteri odaklı olma, ölçüm ve analiz yönetimi, işgücü odaklı olma, operasyon odağında bulunma ve sonuçlara odaklanma gibi bileşenlerin de var olmasına bağlıdır (Fisher, Frey ve Pumpian, 2012).

Literatürde yer alan pek çok araştırma okul kültürünün oluşmasında okulun kuruluşundan itibaren başlayan ve var olan tüm süreç boyunca devam eden, dinamik etkilenlerle okulun tarihsel sürecine yön verecek olan, meydana gelen değişimleri doğru şekilde yaşamayı sağlayan ve tüm bunların üyeleri tarafından paylaşılan; değerler, inançlar, normlar, törenler, semboller ve liderlerin okul kültürünün oluşumunda ve gelişiminde etkili olan sistemler olduğu ifade edilmektedir (Palancıoğlu, 2019). Bu yanı sıra okul kültürü pek çok örgüt kültüründen ayrılan bir sisteme sahiptir, çünkü örgütlerin büyük bir çoğunluğunda temel amaç finansal süreçlere yer vermektir. Okul kültüründe ise finansal bileşenler okulun şekline bağlı olarak daha sonra devreye girmesi gereken bir özelliğe sahiptir. Okulların en temel çıktıları “eğitim

sistemine dayalı gerekliliklerin yerine getirilmesi ve bireylerin yetiştirilmesidir” düşüncesidir. Bu nedenle eğitim hizmeti veren okullarda örgütsel davranışların bileşenleri diğer örgütlere göre çok daha önemli bir sistemetiğe sahiptir(Çelik, 2012).

1.4.2. Okul Kültürü Unsurları

Kültürün ve örgüt kültürünün unsurları gibi okul kültürünün de unsurları bulunmaktadır. Bunlar genel olarak örgüt kültürünü meydana getiren öğelerle benzerlik gösterirler. Kahramanlar ve liderler, iletişim ağları, ritüeller, efsaneler, kurallar, ödüller ve yaptırımlar, fiziksel çevre okul kültürünün en temel unsurlarıdır. Bunların her biri ifade edilecek olursa,

Liderler ve kahramanlar; bir okulun kahramanları ve liderleri o okulun geleneklerini, değerlerini ve inançlarını örneklendiren rol modeller olarak tanımlanırlar. Diğer personellerden ayrılırlar ve genellikle “burada bir şey yapılması gerek” kısmında yapılacak olan şeyin ne şekilde yapılacağının belirlenmesinde temsilci olurlar (Deal & Peterson, 1999)..

İletişim ağı; bu hemen hemen her kurum için geçerlidir ve her kurumun kendine özgü bir iletişim ağı bulunmaktadır. İletişim ağının görevi bilginin kurum içerisinde iletildiği ve yorumlandığı bir dizi karmaşık süreci içerir. Bu süreç aynı zamanda hiyerarşik bir sisteme de sahiptir. İletişim ağının birden fazla rolü olmasına karşın, kurum içerisinde yer alan öğretmen-öğrenci-veli arasındaki sürecin yönetilmesinde ve kurum düzeyinde aktarılmasında benimsenmiş olan sistematığı içerir(Pawlas, 1997).

Ritüeller; okul içerisinde gerçekleştirilen ritüellerin şekli ne olursa olsun temelinde verdiği mesaj “bir şeyleri yapma şeklimiz” şeklinde ifade edilmektedir. Bunlar belirli prosedürlere dahil olan “devam zorunluluğu”, “disiplin politikaları”, “çalışanları işe alma süreci” gibi birden fazla alanda varlığını gösteren bir sistemdir. Ritüeller bu haliyle, okulun temel değer ve inanç sistemlerinin de diğerlerine aktarılmasını sağlarlar(Pawlas, 1997).

Efsaneler; bir örgütün ya da okulun kültürünü aktarması ve süreci nasıl, ne şekilde gerçekleştirdiğini iletmesinin bir yolu bunu efsaneler yoluyla gerçekleştirmesidir. Okullar bunu yapmak için okul kültürünün tarihsel bağlamı içinde öğrencilere başarı ve motivasyon süreçlerini ve aynı zamanda değer yargılarını iletme amacıyla efsaneleştirdikleri yaşanmışlıkları aktarırlar. Bu hem okul kültürünün oluşmasında hem de aktarılmasında önemli bir işlev görür (Staessens ve Vandenberghe, 2006).

Kurallar, ödevler ve yaptırımlar; örgütlerin belirli davranışları gerçekleştirme ya da gerçekleştirmeme konusunda çeşitli kurallar ve yaptırımları vardır. Bu durum okulda ve okul kültüründe de geçerli olarak, davranışlara yönelik beklenti ve bu beklentilerin gerçekleşmesini sağlayan süreçleri, kurallara dayalı olarak yapılan davranışlar sonucunda ödülleri ya da cezaları içeren bir sürece sahiptir. (Staessens ve Vandenberghe, 2006).

Fiziksel çevre; sınıfların ve okul içinde yer alan diğer alanların konumları, mimari özellikleri okul kültürünü direkt olarak yansıtan özelliklere sahiptir. Özel eğitim sınıflarının olup olmaması, spor salonları, özel gereksinimli kişiler için düzenlenmiş fiziksel çevreler okulun sahip olduğu değerler, misyon ve vizyonunun belirlenmesinde direkt olarak etkin bir rol oynar(Hargreaves, 1995).

1.4.3. Etkili Okul Kültürü

Örgütlerin ya da kültürlerin her biri her zaman başarılı ya da etkili birer yapıya sahip değildir. Etkili kültürü olan okullarda; kaliteli yaklaşım her zaman benimsenen bir tutumdur, çalışanlar kendilerini eğitim sürecine uyumlu ve motive hissederler, bireyler değişimlere ve öğrenci farklılıklarına açıktır, güven ve paylaşım önem verilmektedir. Karşılıklı destek ve buna bağlı olarak gelişen güvene dayalı bir iletişim söz konusudur, eğitimciler sahip oldukları bilgi ve birikimleri, izlenmesi gereken süreçleri öğrencilere aktarma konusunda isteklidirler, sistem her zaman öğrencinin başarısını arttırmaya odaklıdır (Özdemir, 2006).

Kültürü oluşturan inançlar, değerler ve eylemlerin var olması ve devamlılığını sağlayan ana etmenlerden biri iletişimidir. Bu durum, okul kültürü için de geçerli olan bir yapıya sahiptir. Etkili bir okul kültürünün varlığında liderler ile eğitimciler ve öğretmenler arasında iletişim kanalları her zaman açık ve doğrudan iletişime dayalı şekilde gerçekleşir. Bu sayede etkili bir okul kültürü ortamının yaratılması ve aktarılması sağlanır. Öğretmenler arasında benimsenen ilişkiler ve bunların algılanış şekli, okul yöneticilerinin liderlik uygulamaları etkili okul kültürünün var olmasında önemli mekanizmalar olarak değerlendirilmektedir. Okul kültürünün oluşturulması ya da bunun etkili bir okul kültürü sistemine dayalı olması daha çok liderlerin görevi olarak tanımlanır. Başarılı liderler okulun ortak değerlerini, ilkelerini ve inançlarını okul üyelerine aktarma ve uygulamaları konusunda etkin bir yapıya sahiptirler. Bu durum da doğrudan benimsenmiş olan etkili okul kültürünün oluşması ve sürdürülmesinde rol oynar (Turan ve Bektaş, 2013).

1.5. Başarı Kavramı ve Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler

Başarı kavramına dair literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde birden fazla başarıyı var olduğu ortaya çıkmaktadır. “Benlik başarısı”, “kimlik başarısı”, “akademik başarısı”, “iş başarısı”, “kadınların başarısı” ve “erkeklerin başarısı” kavramları bunlardan sadece birkaçını ifade etmektedir. Tüm bu kavramları etkileyen de bir dizi faktör bulunmaktadır; yaş, sosyo-ekonomik düzey, sosyo-kültürel düzey, cinsiyet gibi Dyke ve Murphy, 2006; Bee ve Boyd, 2009). Başarının nasıl algılandığı, hem kişisel yaşamlarımız hemde profesyonel yaşamlarımızda temel bir belirleyici olmaktadır. Kişilerin tanımlamış olduğu başarı kavramı okul tercihlerinde, eğitim seviyelerinde, iş yaşantılarında, kariyer başarılarında, finansal hayatlarında, insan ilişkilerinde birden fazla alanı etkileyen ve birden fazla alandan etkilenen özelliklere sahiptir (Sturges, 1999).

Araştırmanın amacı kapsamında üzerinde durulacak olan başarı kavramı daha çok okul başarısı kavramıdır. Öğrencilerin okul başarısı kavramı, bunun nelerden nasıl etkilendiği, okul kültürünün okul başarısı üzerinde ne gibi bir etkisi olduğuna dair incelemeler “okul başarısı” kavramının doğası ve teorik bakış açısı çerçevesinde açıklanacaktır.

Öğrenci başarısı, akademik başarı olarak görülse de akademik başarı genellikle öğrenci başarısının içerisinde yer alan bir bileşen olarak tanımlanmaktadır. Öğrenci başarısı, “bir öğrencinin kısa ya da uzun vadeli eğitim hedeflerine ne ölçüde ulaştığı” sürecini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Akademik başarıdaki farklılıklar, bilişsel seviye, yetkinlikler, motivasyon, hedefler ve tutumlar öğrenci başarısının belirlenmesinde temel rol oynarlar (Cody ve Helene, 2006).

Öğrenci başarısını etkileyen faktörlerin neler olduğuna dair pek çok araştırma yapılmıştır ve bu çalışmalar oldukça geniş bir alan sunmuşlardır. Öğrencilerin başarılarını etkileyen birden fazla bileşen bulunmaktadır. Bunlar, öğrenciden kaynaklı olanlar ve öğrenciden kaynaklı olmayanlar şeklinde bir ayrıma sahiptir. Öğrenme hızı, bilişsel düzey, benlik, motivasyon, alışkanlıklar, ebeveyn tutumları, sosyo-ekonomik seviye, okul yönetici ve öğretmenlerin nitelikleri ve tutumları, okulun kültürü öğrencilerin başarılarını etkileyen başlıca faktörler olarak ifade edilmektedirler (Arıcı, 2007).

Tüm bu faktörlerin öğrencinin başarısını ne şekilde etkileyeceği öğrenci kaynaklı faktörler, aile kaynaklı faktörler, öğretmen ve okul kaynaklı faktörler ile okul kültürü ile öğrenci ilişkisi başlıkları altında detaylı olarak incelenecektir.

1.5.1. Öğrenci Kaynaklı Faktörler

Öğrencinin başarısı ve öğrenciye dayalı faktörler; öğrenme bilişsel düzey, benlik, motivasyon ve alışkanlıklar olarak ifade edilir (Arıcı, 2007). Her birinin başarıyı nasıl etkilediği incelenecek olursa:

Öğrenme; öğrenme yeteneği insanları diğer canlılardan ayıran en temel faktör olduğu gibi öğrenmenin şekli ve hızı her birey için aynı sürede gerçekleşmez. Öğrenme, beyin üzerinde meydana gelen kalıcı davranış değişimi olarak tanımlanır. Buna göre öğrenmenin hızı hem öğrenmeyi hem de bunun sonucunda oluşacak çıktıyı etkiler. Dolayısıyla öğrenmenin gerçekleşmesi ve ne şekilde gerçekleştiği öğrencinin başarısını etkiler. Bireysel değişimlerden etkilenen öğrenme, başarının gerçekleşmesini sağlayabildiği gibi öğrenci başarısızlığına da sebep olabilecek bir süreçte sahiptir (Ataseven ve Oğuz, 2015).

Bilişsel kapasite; algı, öğrenme, dikkat, bellek ve yaratıcılık bileşenlerinin tamamını içeren bilişsel kapasite kavramı oldukça geniş bir kavramdır. Bu alanda yapılan araştırmaların sayısı bu kavramların operasyonel bir şekilde tanımlanması ve ölçülmesi açısından zorluklar içermesi nedeniyle azdır. Ancak bilişsel kapasitede yer alan düşük seviyenin erteleme eğilimi ve öğrenci başarısı arasındaki ilişkisini inceleyen çalışmada, erteleme davranışının öğrenci

başarısını olumsuz etkilediği ve bunun da bilişsel kapasite olan ilişkisine vurgu yapılmaktadır (Balkıs ve Duru, 2010). Yine de bu veri tek başına bilişsel kapasite ve öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yeterli değildir.

Benlik; benlik kavramı kişinin ilgileri, yetenekleri ve amaçları üzerinde kendisine karşı algı düzeyi olarak ifade edilir. Buna göre benlik kavramı olumlu olarak gelişim göstermiş olan öğrencilerin başarıları daha yüksekken, benlik kavramı düşük olan öğrencileri ise öğrenci başarıları daha düşük bir yapıya sahiptir. Benlik saygısı yüksek olan öğrenciler, akademik anlamda ve okul ortamında akranları, arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde daha iyi tanımlanan performanslara sahiptirler (Kenç ve Oktay, 2002).

Motivasyon; içsel motivasyon bireyin içinden gelen arzu ve isteklerinden kaynaklanan bir özelliğe sahiptir. Bu şekilde motivasyon bireyin öğretim hayatındaki temel belirleyicilerden biri olma rolüne sahiptir. Araştırmalarda motivasyonu yüksek olarak tanımlanan öğrencilerin başarılarının da daha yüksek olduğu bulgulanmaktadır (Akçakanat veAntalyalı, 2016).

Alışkanlıklar; Öğrencilerin derse karşı ilgisi, sağlıklı bir bedensel yapıya sahip olması ve çevresinden destek görmesi kadar uygun çalışma ortamlarına ve verimli çalışma alışkanlıklarına sahip olması da öğrencilerin başarı düzeyini etkilemektedir. Bu alışkanlıklara sahip olan ve kendileri için doğru alışkanlıkları oluşturma öğrencilerin başarılarının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Bıyıklı, 2017)

1.5.2. Aile Kaynaklı Faktörler

Aile, çocuğun doğduğu andan itibaren ilişki içinde olduğu benimsemiş olduğu, benimsemiş olduğu yaklaşımlarla çocuğun benlik saygısından motivasyonuna varıncaya kadar birçok durumu dolaylı etkilediği doğrudan etkilediği özelliklere de sahiptir. Anne-babanın eğitim durumu, sosyo-ekonomik durumu, aile içi ilişkiler, boşanma, aile üyelerinden birinin ölümü, anne-babanın çocuğa karşı tutumları, anne-babanın okula karşı tutumları ve çocuktan okul başarısı beklentileri, çocuğun ders çalışma ortamı gibi hususlar çocuğun okul başarısını etkilemektedir. Tüm bu özellikler bazında sağlıklı aile dinamiklerine var olan çocukların öğrenci başarısı yüksekken, sağlıklı yapıda aile dinamiklerine sahip olan çocukların eğitim başarısı daha düşüktür (Dam, 2008).

Ebeveyn tutumu olarak ifade edilen ve anne babaların çocuğa karşı olan tutumlarının çeşitli davranış şekilleri açısından sınıflamasını ifade eden yaklaşımlar çocuğun başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu tutumlar arasında yer alan demokratik ebeveyn tutumu; çocuklarına yönelik talepkâr/kontrolcü ama aynı zamanda onların ilgi ve ihtiyaçlarını da gözetken, yüksek kabul grubunu tanımlamaktadır (Saylık ve Yalçın, 2018). Buna göre demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının genel yetenek düzeyi ve öğrenci başarısı üzerinde etki sahibi olduğu, ebeveynleri bu tutuma sahip olan öğrencilerin diğerlerine kıyasla daha yüksek öğrenci başarısına sahip oldukları ifade edilmektedir (Gök, 2010)

1.5.3. Öğretmen-Okul Kaynaklı Faktörler

Öğretmen ve öğrencinin ilişkisi, öğretmenin tutumları, okulun belirlenmiş standartları ve imkanları gibi pek çok faktör, öğrenci başarısını etkileyen özelliklere sahiptir.

Araştırmalarda, öğretmenlerin öğretim kapasiteleri ile öğrencilerin başarı performansı arasındaki ilişkiye odaklanan çok sayıda araştırma yer almaktadır (Lynch, Smith, Provost ve Madden, 2016). Okul ve öğretmenler tarafından benimsenmiş olan etkili eğitim modelleri ve liderlik, öğrencilerin öğretmenler tarafından desteklendiklerine karşı olan inançları ve olumlu geri bildirimler, okulların akademik ve sosyal odaklı yaklaşımları, hem bireysel hem de ekip çalışmasına bağlı stratejik planlamalar ve etik anlamda yüksek performans gösteren öğretmenlerin öğrencilerin başarı seviyeleri üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğu ifade edilmektedir (Mendels, 2012).

Christophel (1990), çalışmasında öğretmenlerin öğrencilere karşı olan olumlu ve yakın davranışlarının, öğrencilerin motivasyon ve öğrenme alanındaki performanslarında olumlu etki bıraktığını ifade etmiştir. Bu durum, öğrencilerin derse yönelik olumlu algılarını arttırdığı gibi aynı zamanda çalışma performanslarını ve buna bağlı olarak gelişen öğrenci başarısı da artmaktadır (Christophel, 1990).

Öğretmenlerden kaynaklanan bir diğer durum da öğretmenlerin üretim fonksiyonu hakkındaki bilgi eksikliğine dayanmaktadır. Eğer öğretmenler bilgi üretme fonksiyonlarında eksik ya da var olan kaynaklara ulaşma konusunda sorun yaşıyorlarsa o zaman öğrencilere sunulan bilginin kalitesi ve öğrencinin motivasyonu düşmektedir. Bu durum ise öğrenci başarısında bir performans sorunu ortaya çıkarmaktadır (Fryer, 2013)

Öğrenci başarısını arttırmak için araştırmacıların ortaya koyduğu yaklaşımlardan biri öğretmenlerin kalitesi, öğrenci odaklı yaklaşımlar ve bunun gerçekleşmesi için uygun fiziki yaklaşımların olması yönündedir. Öğretmenlerin ders planlaması, ebeveyn katılımı gibi alanlarda önemli girişimlerde bulunması ve motivasyon anlamında gelişmesi, öğrenci başarısı için hem öğretmen hem de öğrenci adına teşvik olarak görülmektedir. Bunun tersi bir durumda öğretmen öğrenci başarısını gerçekleştireceğini bilmiyorsa ve bu konuda yetersizliği yüksekse benimsenen motivasyon ve teşvik süreçlerinin öğretmen üzerinde etkisinin olmayacağı ifade edilmektedir. Bu durumda ise öğrenci başarısı olumsuz anlamda etkilenmiş olur (Jacob ve Levitt, 2003).

Bazı araştırmacılara göre okulların, eğitim reformlarını doğru şekillerde kullanmaları doğrudan öğretmeni ve öğrenciyi motive edecek bir özelliğe sahiptir. Öğretmenler ile öğrenci arasındaki ilişkiye önem veren, okul temelli performans ödülü gerçekleştiren okulların, öğrenci başarısı üzerinde daha etkin sonuçlar alacağı ve bu yaklaşımların doğrudan öğrenci başarısı üzerinde etkiye sahip olacağı düşünülmektedir (Heneman, 1998).

1.6. Okul Kültürü ve Akademik Başarı İlişkisi

Güçlü okul kültürü yapısına sahip olan okullar, öğretmenlerinin motivasyonu ve bilgiye erişim, bunu sunma olanakları açısından daha elverişli yapılara sahiptir. Tüm bu özellikler öğretmenlerin motivasyonlarını arttırmakta, bu durum öğrenciler açısından daha başarılı sonuçların elde edilmesini sağlamaktadır. Öğrencilerinin akademik başarılarını arttırmak isteyen okullarda liderler; öğrenci, öğretmen, veli ve yönetim arasındaki ilişkiyi doğru yollarla gerçekleştirmeye odaklanırlar. Aynı zamanda bunu gerçekleştirirken hem okul kültürünü diğerlerine aktarma hem de okul kültürünün yapısından yararlanma eğilimi gösterirler. Bu durumda oluşan ılımlı hava ise okul kültürünün getirileri sayesinde öğrencilerin göstermiş oldukları başarının artmasına yardımcı olmaktadır.

Okulun benimsemiş olduğu kültürün hedef odaklı olması ve bunun sonucunda öğrencileri ve öğretmenleri destekleyen bir yapıya sahip olması, iletişim yeterliliğine dayalı bir okul kültürünün benimsenmiş olması, kaynak kullanımı ve kaynakları sağlama çabalarını koordine etme, kişiler arasında uyuma dayalı süreçlerin yaşanması, yenilikçi ve yaratıcı olmayı teşvik etme, problem çözme yeterliliğine sahip sistemlerin bulunması olumlu okul kültürü özellikleridir ve bu özelliklerin bir kısmı doğrudan, bir kısmı ise dolaylı olarak öğrencilerin başarısını etkilemektedir (Witziers, Bosker ve Kruger, 2003).

“Öğretmenler arasındaki iş birliği, onların gelişiminde önemli bir etkidir. Meslektaşlar arası iş birliği, öğretmenleri dayanışma ve iş birliğine teşvik eder, öğrenme çevresi ve öğrenci başarısını geliştirmeye katkıda bulunur. Öğretmenlerin yeterli derecede iş birliği yapmadığı bir okul kültüründe, öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleri ile iş birliği yapmaları beklenmemelidir. Arkadaşları ile iş birliği yapmayan öğrenciler, onlarla rekabete girerler. Oysa rekabet başarıyı düşürür, iş birliği ise artırır. İşbirlikçi bir okul kültürünün oluşturulması, öncelikle yöneticilerin işbirlikçi liderlik yapmaları ile mümkündür. Bundan sonraki adım, öğretmenlerin kendi aralarında, yöneticilerle ve öğrencilerle iş birliği içerisinde çalışmasıdır. Bunun ardından da öğrencilerin kendi aralarında ve öğretmenleri ile iş birliği yapması gelir. Bu üç aşamalı iş birliğinin, okullarda öğrenci başarısında bir artış meydana getirmesi beklenir.”(Demirtaş, 2010).

Öğrenci başarısı ve okul kültürü arasındaki ilişkiyi inceleyen pek çok araştırmaya göre öğrenci başarısı yüksek olan okulların belirli ortak okul kültürleri bulunmaktadır. Bunlar; öğretmenlerin ve liderlerin, öğrenciler ile birlikte öğrenmeye önem vermesi, eğitim programını iyileştirme çalışmaları yapmaları ve bunların daha çok öğrenci odaklı olması, ortak bir dil benimsenmesi ve okulun sahip olduğu başarılarının efsanevi bir dille bir sonraki dönem öğrencilerine aktarılması, öğretmenlerin nitelikli olarak eğitim verebilmesi adına fırsatlar sunmaya ve gelişmelerine teşvik etmesi şeklinde ifade edilir (Çelikten, 2003).

Öğrenci başarısının gelişmesi için, okul kültüründe başarı kavramının vurgulanabilir olmasına önem verilmesi gerektiğini düşünen araştırmacılar da vardır. Buna göre, öğrencilerin akademik performansta iyi birer yapıya sahip olmaları için okul kültürünün de bu başarı şekline

önem veriyor olması ve bunu teşvik eden değer ve hedeflere sahip olması gerekmektedir (Balcı, 2002).

Öğrenci başarısı ve okul kültürü arasındaki ilişkiyi inceleyen Yılmaz (2010), öğrenci başarısı yüksek olan okullarda benimsenen okul kültürü tutumlarının; uygulamalara yönelik amaçsal bir birliğin var olduğunu, öğretmenlerin motivasyon kaynağını güçlendirmek amacıyla daha fazla ödüllendirildiğini, tüm okul yapısının beklentileri karşılama ve başarı-sonuç merkezli yaklaşımlara sahip olduklarını ifade etmektedir (Yılmaz, 2010).

Okul kültürü dinamiklerinde aileye yer veren ve öğrenci başarısı üzerinde okul-öğrenci-aile çemberine odaklanan yapılarda öğrenci başarılarının daha fazla arttığı görülmektedir. Eğitim ve başarının okul kanalıyla yürümeyeceği düşüncesine dayanarak, bir çeşit takım çalışması düşüncesi benimsemiş olan okul yapılarında öğrenci başarısı artmaktadır. Okul ve aile arasındaki bilgi aktarım süreçlerine odaklanan, geri bildirimine açık okul kültürlerinde ortak bir sorumluluk ve denetim bilinci oluşmaktadır. Buna bağlı olarak ortaya çıkan yapıda ise sürece dâhil olduğunu hisseden veliler, öğrenci başarısını etkileyecek olan tutum ve özveriye sahip olarak başarının gelişmesinde destekleyici bir işlev görmüş olacaktırlar. Bu durum da hem ailenin hem öğrencinin hem de okulun sürece dâhil olması ile öğrencinin başarısını etkileyen üç bileşenin yan yana gelmiş olmasını sağlayarak, başarı üzerinde olumlu bir gelişim gösterecektir (Bilge, 2013).

Okul kültüründe öğretmenin kendini geliştirmesine yönelik olumlu ve teşvik edici yaklaşımların yer aldığı okullarda, öğrenciler öğretmenin var olan güncel ve teşvik edici bilgilerinden yararlanma konusunda daha motive bir tutuma sahip olurlar. Bu durum ise öğrencinin başarısı üzerinde direkt olarak daha iyi sonuçların elde edilmesini sağlar. Bu kültür yapısında aynı zamanda öğretmenin iş birliğine dayalı bir yapıyı benimsemiş olmasının da öğrenci başarısı üzerinde olumlu sonuçları olduğu ifade edilmektedir (Demirtaş, 2010).

2. SONUÇ

Kültür, pek çok unsurun birleşimi olarak meydana gelen ve maddi-manevi yapılardan oluşan bir bütün olarak değerlendirilen ve insanlar tarafından inşa edilmiş bir yapı olarak ya da grup ve toplum üyelerinin bir araya gelmesi sonucu oluşan bir durum olarak meydana gelmiş olması fark etmeksizin içinde çeşitli düzeyler ve öğeler bulundurmaktadır. Araştırmada kültürü oluşturan unsurlar ifade edilirken, değerler, inançlar, semboller, dil ve normların kültürü oluşturan temel öğeler olduğu ifade edilmiştir. Kültürün bir çeşidi olarak tanımlanan ancak çeşitli yönleriyle kültürden ayrılan örgüt kültürü ise benzer öğelere sahiptir. Örgüt kültürü de törenlerden, sembollerden, normlardan ve örgütsel değerlerden, liderlerden, öykülerden ve örgütsel sosyalleşmeden oluşur. Örgüt kültürü, genel olarak kültür kavramının örgüt çatısı altında şekillenmiş halini tanımlamak üzerine kullanılmaktadır. Örgütlerin büyük çoğunluğu kar amacı taşıyan ve finansal değerlere önem veren işletmelerdir. Bu yapılarıyla hem genel olarak kültür kavramından hem de okul kültürü kavramından ayrılırlar.

Pek çok araştırmacı okul kültürü kavramını örgüt kültürü kavramından ayrı tutmakta, her ikisinin de ortak noktaları olmasına karşın okul kültürünün temel çıktısının eğitim ve başarı olduğunu ifade etmektedir. Yapılanma ve sistematik olarak örgütsel özellikler taşıyor olmalarına karşın okullar, öğrenci odaklı bilgi üretim yerleridir ve burada temel olan şey eğitimin verilmesidir. Her okulun temelde amacı bilginin verilmesi ve öğrenci eğitimi, her okul aynı özellikte ve aynı eğitim kalitesinde algılanmaz. Veliler ve öğrenciler için, kurum içerisinde çalışan öğretmenler için bazı okullar daha seçilebilir olurken, bazıları tercih edilmeyen özelliklere sahiptir. Bunun en temel nedenlerinden biri olarak ise okul kültürünün her okulda farklı olmasıdır. Her okul eğitim verme özelliğine sahiptir ancak her okulda verilen eğitimin kalitesi, niteliği ve bunu verme yolları aynı değildir. Dolayısıyla öğrencinin sahip olduğu bilgi ve başarı da aynı değildir.

Araştırma boyunca kültürleri, örgütleri ve okulları oluşturan dinamikler ve örgüt kültürü, okul kültürü kavramları üzerinde durulmuştur. Örgüt kültüründe çalışan-müşteri ve finans ilişkisi, okul kültüründe öğrenci-öğretmen ve okul başarısı ilişkisine dönüşmüştür. Bu noktada okulların benimsemiş olduğu çeşitli okul kültürü prensiplerine göre öğrencilerin başarıları da değişim göstermektedir. Okulun yaşı, okulun tarihsel olarak gelişimi, okulun misyonu ve vizyonu, okulun ait olduğu sosyokültürel çevre, öğrencilerin sosyokültürel özellikleri gibi pek çok faktör okul kültürünü kuruluşundan itibaren belirleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Tıpkı örgüt kültüründe olduğu gibi okul kültüründe de liderler, iletişim ağları, ritüeller, efsaneler, kurallar ve fiziksel çevre okul kültürünü oluşturan unsurlar olarak ifade edilmektedir. Tüm bu dinamikleriyle hemen hemen her okulun bir kültürü bulunmakta ancak, hepsi iyi bir okul kültürüne sahip olmamaktadır. Okulların iyi birer okul kültürüne sahip olması doğrudan öğrencinin başarısıyla ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin başarılarını ve performanslarını belirleyen kendilerine ait olan özellikler, ailelerine ait olan özellikler ve okul kültürüne ait olan özellikler bulunmaktadır. Etkili bir okul kültürü ise tüm bu dinamiklerin öğrencinin hayatında ne tarz bir belirleyici olduğunu bilerek buna göre aksiyon alan özelliğe sahiptir. Eğer ki okul kültürü öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkiyi göz ardı ederse o zaman başarının önemli bir bileşenini göz ardı etmiş demektir. Tam tersi yalnızca öğrenci ve öğretmen arasındaki ilişkiye odaklanırsa o zaman ailenin başarı üzerindeki etkisini göz ardı etmiş olacaktır. Bu nedenle başarıyı sağlayan okul kültürü, başarının her bir bileşeni üzerinde doğru bir etkiye sahip olmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada tüm bu kavramlar incelenmiş ve okul kültürü ile öğrenci başarısına odaklanılmış olmasına karşın, araştırmanın çeşitli örneklem gruplarına ayrılarak ve bu örneklemeler üzerinde nicel ölçümlerin yer aldığı araştırma desenleri tasarlanarak yapılacak olan çalışmalar okul kültürü ve öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi daha etkin bir şekilde ortaya koyabilir. Bir okulda egemen olan kültür, o okulda çalışan herkesin ve öğrencilerin davranışları üzerinde etkili olur. Okul kültürünün işbirlikçi ya da olumlu olması, öğrencilerin okulun amaçlarına daha fazla bağlanmalarına neden olur ve bunun sonucunda akademik başarı yükselir. Aksi durumda ise akademik başarının düşük olması beklenir.

Olumlu okul kültürleri yüksek öğrenci motivasyonu ve başarısı, gelişmiş öğretmen işbirliği ve öğretmenlerin, mesleklerine yönelik gelişmiş tutumları ile ilişkili görülmektedir. İşbirlikçi okullar yüksek öğrenci başarısı yakalama eğilimindedirler. Olumlu bir okul kültürü oluşturmak ve devam ettirmek her zaman başarıyı ve bütün paydaşlar arasında morali arttırmaya yol gösterir.

REFERENCES

- Akçakanat, T., & Antalyalı, L. (2016). Öğrencilerin başarı için akademik motivasyona ve akademik kaygıya ihtiyaçları var mı? *Social Sciences Dergisi*, 1, 27-38.
- Ambady, N., Koo, J., Lee, F., & Rosenthal, R. (1996). More than words: Linguistic and nonlinguistic politeness two cultures . *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 342-345.
- Arıcı, İ. (2007). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrenci başarısını etkileyen faktörler (Ankara örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ataseven, N., & Oğuz, A. (2015). Türkiye’de öğrenme stilleri konusunda yapılan tezlerin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 192-204.
- Ayık, A. (2007). *İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki (erzurum ili örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Balcı, A. (2006). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi .
- Balkıs, M., & Duru, D. (2010). Akademik erteleme eğilimi, akademik başarı ilişkisinde genel ve performans benlik saygısının rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 159-170.
- Bass, B. (1983). Issues involved in relations between methodological rigor and reported outcomes in evaluations of organizational development . *Journal of Applied Psychology*, 68, 197-199.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Belsky, J., Steinberg, L., & Draper, P. (1991). Childhood experience, interpersonal development and reproductive strategy: An evolutionary theory of socialization. *Child Development*, 62 , 647-670.
- Bennet, J. (2016). Interactive methods for teaching about cultural differences. *WISE Conferance* (s. 2-13). Wiston Salem.
- Berry, J. (1994). Cross-cultural perspectives: Nebraska symposium on motivation . *University of Nebraska Press*, 201-234.
- Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans, S., Chasiotis, A., & Sam, D. (2015). *Kültürlerarası Psikoloji Araştırma ve Uygulamaları*. (L. Tosun, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Berry, W. (1997). Immigration acculturation and adaptation . *Applied Psychology: An International Review*, 46, 5-58.
- Bıyıklı, C. (2017). Ortaokul öğrencilerinin türkçe dersi akademik başarıları ile ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(42), 59-73.
- Bilge, B. (2013). Öğrenci başarısını arttırmada okul müdüründen beklenen liderlik özellikleri. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 1(2), 12-23.

- Boynueğri, E. (2018). *Türkiye’de uluslararası öğrencilerde kültürleşme stratejileri ile kimlik statüleri arasındaki ilişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozkurt, V. (2015). *Değişen Dünyada Sosyoloji*. Bursa: Ekin Basım Dağıtım.
- Burack, E. (1999). Spirituality in the workplace. *Journal of Organizational Change Management*, , 280-291.
- Bütünler, O. (2011). *İşletmelerde örgüt kültürü ve örgütsel değerlerin iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına etkisi üzerine bir araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Christophel, D. (1990). The relationship among teacher immediacy behaviors student motivation and learning. *Communication Education*, 39, 323-340.
- Cody, D., & Helene, S. (2006). Teaching effectiveness and student achievement: Examining the relationship. *ERIC*, 29(4), 40-52.
- Çelik, V. (2012). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelikten, M. (2003). Okul kültürünün şekillendirilmesinde müdürün rolleri. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4) . , 1-21.
- Çevik, A., & Köse, A. (2017). Öğretmenlerin okul kültürü algıları ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelemesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(2), 996-1014.
- Coşgun, C. (1994). *İşletmelerde işgören eğitimi ve türk kamu ve özel ticaret bankalarında eğitim faaliyetlerine ilişkin bir araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dam, H. (2008). Öğrencilerin okul başarısında aile faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(7), 75-99.
- Danışman, S. (2014). Örgütsel dil ve söylemin dönüşümüne dair bir inceleme. *Bilgi*, 28, 22-34.
- Deal, T., & Peterson, K. (1999). Shaping school culture: The heart of leadership. *Scholarly Journals*, 34(136), 802-810.
- Demirtaş, Z. (2010). Liselerde okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 208-223.
- Demirtaş, Z. (2010). Okul kültürü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 4-11.
- Dyke, L., & Murphy, S. (2006). How we define success: A qualitative study of what matters most to women and men. *Sex Roles*, 55(5-6), 357-371.
- Edmonds, R. (1979). Some schools work and more can. *Social Policy*, 9(5), 28-32.
- Emiroğlu, h. (2000). *Yerel yönetimlerde halkın kültür ve eğitim düzeylerinin yükseltilmesine yönelik faaliyetler ve konuya ilişkin bir araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erzi, B. (2006). *Kültürel çevre ile tüketim davranış ve alışkanlıkları etkileşimi: Alternatif pazar stratejileri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü .
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi .
- Fine, G., & Kleinman, S. (1979). Rethinking subculture: An interactionist analysis. *American Journal of Sociology*, 85(1), 1-20.
- Fisher, D., Frey, N., & Pumpian, I. (2012). How to Create a Culture of Achievement . ASCD Publications.
- Forehand, G., & Gilmer, B. (1964). Environmental variation in studies of organizational behavior. *Psychol. Bull.*, 22, 361-382.

- Fryer, R. (2013). Teacher incentives and student achievement: Evidence from new york city public scholols. *Journal of Labor Economics*, 31(2), 373-407.
- Gioia, D., Schultz, M., & Corley, K. (2000). Organizational identity, image and adaptive instability. *Academy of Management Review*, 25, 63-82.
- Göçer, A. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dil kültür ilişkisi üzerine görüşleri: Fenomenolojik bir araştırma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 25-38.
- Gök, D. (2010). *Anne tutumlarının öğrencilerin başarıları ve yetenekleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Güfta, H., & Kan, M. (2011). İlköğretim 7. sınıf türkçe ders kitabının dil ile ilgili kültür öğeleri açısından incelenmesi . *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 240-258.
- Günay, D. (1995). Roman çözümlemesine toplum-dilbilimsel bir yaklaşım. *Dil Dergisi*, 35, 5-24.
- Hargreaves, D. (1995). School culture, school effectiveness and school improvement. *An International Journal of Research, Policy and Practice*, 6(1), 23-46.
- Heneman, H. (1998). Assessment of the motivational reactions of teachers to a school-based performance award program. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 12(1), 43-59.
- İbicioğlu, H., Özmen, İ., & Taş, S. (2009). Liderlik davranışı ve toplumsal norm ilişkisi: Ampirik bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 14(2), 1-23.
- Jacob, B., & Levitt, S. (2003). Rotten apples: An investigation of the prevalence and predictors of teacher cheating. *Quarterly Journal of Economics*, 118(3), 843-877.
- Jerald, C. (2006). School culture: "The hidden curriculum". *Learning Point*, , 2-10.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar* . İstanbul: Evrim.
- Karadağ, İ. (2007). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kenç, M., & Oktay, B. (2002). Akademik benlik kavramı ve akademik başarı arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 27(124), 71-79.
- Kılıçoğlu, G., Acat, M., & Karadağ, E. (2015). İngiltere'deki Türk öğrencilerin kültürleşme tercihleri ve bu tercihlerin okula aidiyet duygusuyla ilişkisi,. *Sosyoloji Dergisi*, 3(30), 195-225.
- Köse, S., Tetik, S., & Ercan, C. (2001). Örgüt kültürünü oluşturan faktörler. *Yönetim ve Ekonomi*, 7(1), 220-244.
- Kroeber, A., & Kluckhohn, C. (1952). Culture: A critical review of concepts and definitions . *Cambridge Mass: Peabody Museum*, 47(1), 1-13.
- Kroeber, A., & Talcott, P. (1958). The concepts of culture and of social system. *American Sociological Review*, 23, 53-54.
- Leblanc, L. (2002). Pretty in punk: Girl's gender resistance in a boy's subculture. *Rutgers University Press*, 1-13.
- Ünlü, S., Ünügür, N., & Kır, B. (2018). Popülerleşme sürecindeki altkültür temsilcilerinin yaşadığı çatışmalar: Joker Örneği. *Sulçuk İletişim*, 11(2), 5-20.